

Klima- og miljødepartementet

11. desember 2020

Innspill til arbeidet med stortingsmelding om marint vern

Tekna er den største masterforeningen i Norge, og den største fagforeningen i Akademikerne med over 86 000 medlemmer. Våre medlemmer har mastergrad eller mer fra teknisk-naturvitenskapelig fagområde.

Mer kunnskap om marint miljø og biomangfold

Norge har i alle tider vært sterkt orientert mot havet og vi er i dag blant verdens mest innflytelsesrike havnasjoner. Vi har utviklet ledende kompetanse som grunnlag for vår virksomhet knyttet til havet. Kunnskapsutviklingen har vært sterkt orientert mot behovene hos våre maritime og marine næringer. Blant annet har vi ledende kompetanse innen fiskeriforvaltning, meteorologi og havstrømmer og når det gjelder skip og marine installasjoner samt innen offshorevirksomhet generelt. Vi har imidlertid mindre kunnskap om marine økosystemers funksjoner og de ikke-kommersielle artene som utgjør den største andelen av marint naturmangfold.

Det fremgår av de nasjonale forskningsetiske retningslinjene for naturvitenskap og teknologi at «Forskerne og forskningsinstitusjonene har et kollektivt ansvar for å bidra til en bærekraftig utvikling og til å bevare biologisk mangfold.» Det er viktig å innhente riktig type kunnskap og utvikle sterk nok kompetanse for både å etterleve forskningsetiske prinsipper og bidra til bærekraft og bevaring av biologisk mangfold.

Tekna mener at Norge må legge bedre til rette for forskning som ikke er overordnet begrunnet i næringsinteressene. Forskning, kartlegging og overvåking må i større grad være motivert av å fremskaffe kunnskap om de marine økosystemene og deres økologiske funksjoner og tilstand. Økt satsing på kunnskap om økosystemene må følges av økte forskningsbevilgninger, både gjennom Forskningsrådet og til viktige kompetansemiljøer som Havforskningsinstituttet, Polarinstituttet, NIVA, NINA, Miljødirektoratet og universitetene. Det er et stort behov for økte midler og ressurser til forskning på marine verneområder som tiltak.

Norge bør ta ansvar for marint vern i hele Norges økonomiske sone

Det fremgår av Havpanelrapporten at verdenshavene, inkludert norske havområder, har behov for forskningsdrevet økosystembasert havforvaltning av havressurser, bevaring av marine naturverdier, og restaureringstiltak.

Havet er under sterkt press, og det er forventet at høsting og uttak fra havet skal økes formidabelt i tiden fremover. I denne situasjonen må vi sikre at vi i fremtiden fortsatt har igjen urørt, upåvirket og intakt marin natur, dette kan verneområder bidra til.

Selv om Norge er ledende innen havforvaltning via våre økosystembaserte havforvaltningsplaner, henger Norge langt etter andre havnasjoner på marint vern. Norge har forpliktet seg både internasjonal og nasjonalt om å verne 10 % av norske havområder innen 2020. Status i dag, på tampen av 2020, er at Norge ikke har vernet mer enn 0.5 % av sine områder til havs. Dette på tross av at vi gjennom

havforvaltningsplanarbeid, kartlegging og forskning, har identifisert særlig verdifulle og sårbare områder (SVOer) og viktige sjøfuglområder (marine IBA).

En av grunnen til at vi ikke har lyktes i å verne mer, er at 80 % av norske havområder mangler et sektorovergripende og økosystembasert juridisk verktøy for å opprette marine verneområder, på tross av at vi er internasjonalt forpliktet til å ha et slikt verktøy. Et slikt verktøy for hele den økonomiske sonen bør kunne være naturmangfoldsloven. Det er viktig å etablere trygt juridisk grunnlag for at Norge kan ta ansvar for vern av havområder innenfor hele sin økonomiske sone og hvordan vi kan gi SVOer juridisk kraft.

På samme tid må Norge også innføre flere restaureringstiltak av marin natur, spesielt i kystområder. Havpanelrapporten trekker fram flere gode eksempler fra utlandet om naturbaserte restaureringstiltak som vi bør lære av her hjemme. Dette vil også kunne bidra til flere arbeidsplasser på tvers av fagfelt og yrker, samt teknologisk utvikling. Restaureringstiltak er svært avhengig av helhetlig og tverrfaglig innsats. Både økosystemforståelse og teknologisk forståelse er viktige deler av grunnlaget for vellykket restaurering.

Særlig varsom forvaltning av kystnære ressurser under press

Kystnære områder med tett befolkning, som for eksempel Oslofjorden, er til dels tungt belastet. Det har vært store endringer i både fiske- og sjøfuglbestander. På toppen av hard beskatning av fisk og for eksempel hummer kommer arealendringer i strandsonen, inntog og etablering av fremmede arter, forurensning (miljøgifter, plast, næringsalter), oppdrett, støy og forstyrrelser, og ikke minst økt havtemperatur som også presser det marine økosystemet. Norske havområder gjennomgår, ifølge havforvaltningsrapporter, store økosystemendringer.

Marine verneområder med restriksjoner i menneskelig aktivitet, som fiske og fangst, har vist seg å være effektivt for å øke bestander av arter i nedgang, for eksempel når det gjelder hummer i Oslofjorden. Siden presset på marin natur kommer fra flere hold samtidig, må sterk beskyttelse (sektordelt og sektorovergripende) benyttes i tilstrekkelig omfang til å redde gjenværende bestander. Gjennom vern av hele områder kan vi også sikre naturtyper som er utsatte og sårbare for menneskelig påvirkning i form av for eksempel nedbygging slik som blant annet ålegressenger.

Teknologi er viktig for marint vern, havovervåkning og skånsom bruk av havressursene

Kunnskap om verdenshavene, livet i verdenshavene og verdenshavens tilstand er avgjørende viktig for at vi kan fatte riktige beslutninger og utvikle optimale løsninger for marint vern. Teknologiske løsninger er også avgjørende for hvilke skader menneskelig aktivitet påfører livet i havet og havets systemer. Teknologiutvikling er viktig også for vern, både fordi det gir oss mulighet til å samle mer data og lære mer om det marine miljøet, men også fordi det kan redusere risiko for utslipp og skader.

Teknologiutvikling og etablering av teknologiselskaper som kan levere systemer og metoder for havovervåkning er derfor helt sentralt for marint vern og reduksjon av menneskelige belastninger på havene i årene fremover. Sensorteknologi og kunstig intelligens er og kan bli stadig viktigere for overvåking av sårbare marine miljøer både via forskning, sensorer på fartøy og fjernmåling for eksempel via satellitter eller droner. Det samme gjelder undervannsteknologi. Og vi trenger teknologi til å håndtere enorme mengder av data om havet som vi er avhengige av å kunne analysere og forstå.

Det samme gjelder teknologiutvikling for bærekraftige havnæringer hva enten det gjelder skipsfart, havvind, fiskeri, havbruk eller mineralutvinning på havbunnen. Med bakgrunn i dette er det viktig at arbeidet for å sikre fremtidig marint vern har fokus også på de teknologiske forutsetningene for å lykkes. Både privat innsats og offentlig innsats for teknologiutvikling bør samspille best mulig under forutsetning av nødvendige rolleavklaringer.

Avveining av målkonflikter

Det er, og vil fortsatt være, målkonflikter mellom ulike samfunns mål som for eksempel verneinteresser og næringsinteresser. Typiske slike næringsinteresser er fiske, havbruk, petroleumsutvinning, offshore vind og mineralutvinning på havbunnen.

Et styrket kunnskapsgrunnlag og gode systemer for konfliktavveining og -håndtering er vesentlig for å lykkes med marint vern i fremtiden.

Forvaltningen av det marine miljø er et område av svært stor betydning, der økt kunnskap, reguleringer og internasjonalt samarbeid er avgjørende. Her har Norge et utgangspunkt og en posisjon som bør gi grunnlag for å gi dette området den oppmerksomhet det fortjener i det internasjonale arbeidet, gjerne sett i sammenheng med den økte oppmerksomheten rundt havene vi har sett gjennom det siste klimatoppmøtet i Madrid. Norges posisjon innenfor det internasjonale havpanelet er en fin oppfølging av dette. Norges sterke stemme for bærekraftige maritime næringer er også av stor betydning for posisjonering av Norge som havnasjon og Norges initiativer på dette området må videreføres.

Norge må fortsette å utvikle bærekraftige havnæringer, både innenfor det marine og maritime området. Havpanelets rapport anbefaler også en satsning på lokalt fiske for å sikre bærekraftig næring. I lys av Riksrevisjonens alvorlige kritikk av fiskerikvotesystemet, som viser at kvotesystemet har ført til konsentrasjon av eierskap, færre og større fartøy og negative endringer for kystsamfunnene, er det på tide at Norge følger opp Riksrevisjonens kritikk i sin fiskeri- og havforvaltningspolitikk.

Den sterke satsingen på bærekraftig kystnær og internasjonal skipsfart, herunder utslippsfri transport må fortsettes og utvikles og det må legges et klart bærekraftperspektiv til grunn for videre utvikling av andre næringer. Utviklingen fra hvalfangst til hvalsafari er ett eksempel på at økt fokus på bærekraft også kan gi nye arbeidsplasser. Det er viktig at stortingsmeldingen adresserer balansen mellom vern og næringsvirksomhet, men med utgangspunkt i verneinteressene.

Vern av verdenshavene

Mesteparten av verdenshavene ligger utenfor kyststatenes kontroll og selv om det finnes viktige internasjonale avtaler for eksempel når det gjelder hvalfangst, er det internasjonale fellesskapets muligheter til å sikre nødvendig vern og bærekraftig forvaltning av marine ressurser i dag fortsatt begrenset. I tillegg til internasjonal innsats kan Norge for eksempel engasjere seg gjennom å fremme restriksjoner på marine produkter som ikke er produsert på bærekraftig måte. Stortingsmeldingen bør drøfte hvordan Norge gjennom ulike virkemidler kan bidra til marint vern for verdenshavene og en bærekraftig forvaltning av disse.

Norges internasjonale engasjement må imidlertid ikke skygge for fokuset på hjemlige områder. Selv om tilstanden for verdenshavene på mange måter er svært bekymringsfull, må vi ikke glemme at naturkrise også skjer her hjemme i norsk natur. Norge må benytte engasjementet gjennom de internasjonale kanaler som er tilgjengelige til både å fremme vern og bærekraftig forvaltning av verdenshavene og til å styrke forutsetningene for marint vern og bærekraftig havforvaltning her hjemme.

Sammenheng med annet arbeid for bærekraft

Arbeidet bør ses i sammenheng med annet arbeid for bærekraft generelt og innenfor det marine området spesielt. Det gjelder for eksempel arbeidet med en nasjonal handlingsplan for bærekraft der bærekraftsmålene står sentralt. Det er også viktig at stortingsmeldingen utnytter havpanelets materiale og underlaget fra FNs naturpanel samt tar høyde for de økte ambisjonene som forhåpentligvis legges inn i naturavtalen som skal vedtas på kommende års naturtoppmøte i Kina. Vår økonomi og velferd baserer seg på intakte naturverdier som gjør oss rike på naturressurser. Havpanelet trekker fram at

satsning på bærekraftsmål 14, Livet i havet, vil gi positive ringvirkninger for flere andre bærekraftsmål.

Med vennlig hilsen
Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening

Line Henriette Holten
generalsekretær